

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра історії України

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри історії України
_____Олександр ЗАВАЛЬНЮК

31 серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ (ПЕРІОД З СЕРЕДИНИ XVI – XVIII СТ.)

для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 032 Історія та археологія
галузі знань 03 Гуманітарні науки
Кваліфікація: Бакалавр історії та археології

2023 – 2024 навчальний рік

Розробники програми: Володимир ГАЗІН, доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України

Ухвалено на засіданні кафедри історії України

Протокол № 1 від 31 серпня 2023 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми _____ Сергій СИДОРУК

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія України» (період з середини XVI – XVIII ст.) є формування ґрунтовних знань студентів з різноманітних проблем, що стосуються політичного, соціально-економічного та культурного розвитку України періоду раннього нового часу, розуміння ходу історичного розвитку українського народу, самого процесу формування Української держави в даний історичний проміжок часу; формування у студентів компетентностей, що дозволяють забезпечити виконання наступних завдань курсу:

- дати студентам конкретний історичний матеріал з історії України середини XVI – XVIII ст.;
- охарактеризувати особливості соціально-економічного та внутріполітичного розвитку Української держави в період розгортання Української національної революції XVII ст., та протягом існування України-Гетьманщини, як автономної складової Московської держави, а згодом – Російської імперії;
- з'ясувати геополітичні особливості розвитку Української козацької держави;
- ознайомити студентів з діяльністю визначних осіб вітчизняної історії середини XVI – XVIII ст.;
- показати процес формування української національної ідеї та її значення у розбудові Української держави;
- охарактеризувати культурний розвиток українського народу та з'ясувати його культурні зв'язки з іншими європейськими народами;
- навчити студентів вмінню самостійно добирати і опрацьовувати історичні документи, науково-популярну та довідкову літературу, спів ставляти інформацію з різних джерел, узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб;
- формувати в студентів історичне осмислення, вміння аналізувати й узагальнювати історичні події та явища, визначати їх суть, причинно-наслідкові зв'язки між ними, виділяти основне, об'єктивне і суб'єктивне, самостійно оцінювати і пояснювати (інтерпретувати) історичним процес і робити логічно правильні висновки.

2. Обсяг дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Рік навчання	2
Семестр вивчення	3-4
Кількість кредитів ЄКТС	7
Загальний обсяг годин	210
Кількість годин навчальних занять	104
Лекційні заняття	64
Практичні заняття	-
Семінарські заняття	40
Лабораторні заняття	-
Самостійна та індивідуальна робота	106
Форма підсумкового контролю	залік, екзамен

3. Статус дисципліни – Нормативний освітній компонент. Освітній компонент професійної підготовки.

4. **Передумови для вивчення дисципліни:** «Історія України», «Вступ до спеціальності», «Основи наукових досліджень», «Історія Стародавнього світу та середніх віків», «Основи теорії держави і права».

5. **Програмні компетентності навчання:**

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 01 - Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 02 - Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 01 - Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК 08 - Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

6. **Очікувані результати навчання з дисципліни.**

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 01 - Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН 02 - Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 06 - Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

ПРН 11 - Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

ПРН 13 - Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

7. **Засоби діагностики результатів навчання:** опитування, тести, самостійна робота, модульна контрольна робота, зокрема із використанням модульного об'єктноорієнтованого динамічного навчального середовища MOODLE, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, студентські презентації та виступи на наукових заходах.

8. **Програма навчальної дисципліни**

Очна форма здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	разом	у тому числі					
		лекційні заняття	практичні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	індивідуальна робота
ЗМ 1. Історія України з середини XVI ст. до 70-х рр. XVII ст.							
Тема 1. Україна на переломі середньовіччя та ранньомодерного часу. Вступ.	10	2				8	
Тема 2. Люблінська унія. Політичний, соціально-економічний та духовний розвиток України в середині – другій половині XVI ст.	12	4		2		6	
Тема 3. Національно-культурний рух в Україні в другій половині XVI – першій половині XVII ст.	8			2		6	
Тема 4. Становлення українського козацтва та Запорозької Січі в другій половині XVI ст. Перші козацькі повстання.	12	4		2		6	
Тема 5. Українське козацтво у першій чверті XVII ст. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний.	12	4		2		6	
Тема 6. Козацько-селянські повстання в Україні 20-30-х рр. XVII ст.	10	2		2		6	
Тема 7. Українська національна революція XVII ст.	26	10		8		8	
Разом годин за ЗМ 1	90	26		18		46	
ЗМ 1. Історія України з 70-х рр. XVII ст. до кінця XVIII ст.							
Тема 1. Лівобережна Гетьманщина в другій половині XVII ст.	22	8		6		8	
Тема 2. Правобережна Україна після завершення Української національної революції (до кінця XVII ст.).	12	2		2		8	
Тема 3. Українські землі наприкінці XVII – на початку XVIII ст.	26	12		8		6	

Тема 4. Україна-Гетьманщина в середині – другій половині XVIII ст.	20	6		4		10	
Тема 5. Правобережна Україна в другій половині XVIII ст.	10	2				8	
Тема 6. Кримське ханство в середині XVI – XVIII ст.	10	2		2		6	
Тема 7. Західноукраїнські землі в другій половині XVII – XVIII ст.	10	2				8	
Тема 8. Національно-культурний розвиток України в другій половині XVII – XVIII ст.	10	4				6	
Разом годин за ЗМ 2	120	38		22		60	
Разом годин	210	64		40		106	

9. Форми поточного та підсумкового контролю:

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів здобувачів при обговоренні теоретичних питань, виконанні практичних завдань, а також у формі тестування та ін.

Форма модульного контролю: модульна контрольна робота.

Форма підсумкового контролю: після завершення першого змістового модуля (3 семестр) – залік; після завершення другого змістового модуля (4 семестр) - екзамен.

10. Критерії оцінювання результатів навчання

Організація та оцінювання здобувачів вищої освіти регламентується «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка» (зі змінами та доповненнями) від 30.01.2020 р. https://drive.google.com/file/d/1aD_jeL-jGRbDWAegkQ58tdMxxbqQKuff/view.

Рейтингова система оцінювання (PCO) успішності навчання здобувачів вищої освіти сприяє удосконаленню системи контролю якості знань здобувачів, формуванню у них системних та систематичних знань, забезпеченню ритмічності самостійної роботи, підвищенню об'єктивності оцінювання знань.

Освоєння навчальної дисципліни передбачає обов'язкове відвідування лекційних та практичних занять; активність під час занять; здача завдань у встановлені терміни; бути терпимим, відкритим і доброзичливим; конструктивно підтримувати зворотний зв'язок на всіх заняттях; бути пунктуальним і обов'язковим. Під час відвідування всіх видів занять і консультацій очікується дотримання правил внутрішнього розпорядку Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (<https://cutt.ly/aIqb9CF>) та етичних норм поведінки.

Неприпустимим є пропуски з неповажних причин; користування телефонами під час занять; списування. Якщо в силу будь-яких поважних причин ви були відсутні під час проведення контрольного заходу, вам надається можливість пройти його в додатково призначений викладачем час.

Визнання результатів навчання окремих тем курсу шляхом неформальної/інформальної освіти здобувачами вищої освіти регламентується Порядком визнання результатів навчання, отриманих шляхом здобуття неформальної/інформальної освіти здобувачами вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (додаток до

Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами) (<https://cutt.ly/8OFJa9h>), якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю).

Вивчення курсу передбачає академічну доброчесність здобувача вищої освіти, відповідальне ставлення до навчання та майбутньої професії. Дотримання академічної доброчесності регулюється Кодексом академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (<https://cutt.ly/4TiCHkS>) та Положенням про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (<https://cutt.ly/vTiVowX>).

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» (https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view).

Кількісне оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

3 семестр - залік

Поточний і модульний контроль (100 балів)		Сума
Змістовий модуль 1 (100 балів)		100 балів
Поточний контроль	мкр	
60 балів	40 балів	

4 семестр - екзамен

Поточний і модульний контроль (60 балів)		Екзамен	Сума
Змістовий модуль 2 (60 балів)		40 балів	100 балів
Поточний контроль	мкр		
30 балів	30 балів		

Поточний контроль

Поточне оцінювання здійснюється на підставі якісного аналізу теоретичних знань здобувача вищої освіти, виконання студентом практичних завдань та самостійної роботи. Враховується рівень сформованості програмних компетентностей навчання, що містяться в ОПП.

Максимальний бал оцінки поточної успішності студентів на навчальних заняттях – 12 балів.

Пропущені заняття студент має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Здобувачу освіти, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до навчальних занять, в журнал обліку роботи академічної групи ставиться 0 балів. Здобувач освіти, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Поточну заборгованість, пов'язану з невідповідністю або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, студент повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Якщо здобувач освіти не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях, не виконав модульну контрольну роботу (МКР), або отримав менше ніж 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види роботи, він

вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного і/або модульного контролю та не допускається до складання екзамену.

Критерії оцінювання результатів навчання на навчальних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом з курсу на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні»; потреба у безперервній самоосвіті не виявляється. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	2	Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні»; може самостійно знайти в підручнику відповідь; самооцінка готовності до професійної діяльності завищена; потреба у самоосвіті не виявляється. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; демонструє окремі, не систематизовані знання; практичні вміння професійної діяльності не сформовані; творчість і самостійність при виконанні професійних завдань відсутні; самооцінка готовності до професійної діяльності завищена; потреба у безперервній самоосвіті не виявляється. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями з курсу, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його, орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; творчість при виконанні професійних завдань не виявляється, самостійність недостатня; самооцінка готовності до професійної діяльності завищена; потреба у безперервній самоосвіті відсутня. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	5	Здобувач вищої освіти знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; сформовані лише окремі вміння перенесення теорії в практику; професійно-ціннісні орієнтації та якості особистості майбутнього педагога знаходяться у стадії формування; творчість при виконанні професійних завдань не виявляється, самостійність недостатня; самооцінка готовності до професійної діяльності завищена; потреба у безперервній самоосвіті відсутня. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє користуватися додатковими джерелами; професійно-ціннісні

		орієнтації та якості особистості майбутнього педагога знаходяться у стадії формування; сформовані окремі вміння застосовування теорії на практиці; творчість при виконанні професійних завдань не виявляється, самостійність недостатня; самооцінка готовності до професійної діяльності ближче до адекватної; потреба у безперервній самоосвіті відсутня. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал з курсу, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; самостійно користуватися додатковими джерелами. У здобувача в основному сформовані професійно-ціннісні орієнтації та якості особистості, проте окремі з них проявляються ситуативно; при виконанні професійних завдань творчість не виявляється; самооцінка професійної готовності в основному адекватна; готовність до неперервної самоосвіти недостатньо виразна. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Знання здобувача вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати. У здобувача в основному сформовані професійно-ціннісні орієнтації та якості особистості; вміння застосовувати на практиці теорію навчання та виховання сформовані недостатньо; творчість виявляється при виконанні лише окремих професійних завдань; самооцінка професійної готовності в основному адекватна; готовність до неперервної самоосвіти недостатньо виразна. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки; може самостійно опрацьовувати матеріал. У здобувача в основному сформовані професійно-ціннісні орієнтації та якості особистості; вміння застосовувати на практиці теорію навчання та виховання в основному сформовані; при виконанні професійних завдань виявляються лише елементи творчості і самостійності; самооцінка професійної готовності в основному адекватна; готовність до неперервної самоосвіти недостатньо виразна. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Високий (творчо-професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями з курсу та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни. У здобувача сформовані професійно-ціннісні орієнтації та якості особистості; студент переконаний у вагомості творчої спрямованості навчання дітей дошкільного віку; сформовані вміння застосовувати теорію на практиці; готовність до самоосвіти. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних

		ситуаціях; вмiє знаходити джерела iнформації та аналізувати їх, ставити i розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матерiал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний самостійно вивчити матерiал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. У здобувача сформовані професійно-ціннісні орієнтації та якості особистості; студент переконаний у необхідності творчої спрямованості навчання дітей дошкільного віку; сформовані вміння застосовувати теорію на практиці; адекватна професійна самооцінка; готовність до неперервної самоосвіти. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити i розв'язувати проблеми, самостійно здобувати i використовувати iнформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матерiал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела iнформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. У здобувача сформовані професійно-ціннісні орієнтації та якості особистості; сформовані вміння застосовувати теорію на практиці; творчість i самостійність у виконанні професійних завдань; адекватна професійна самооцінка; готовність до неперервної самоосвіти. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Самостійна робота

Контроль за самостійною роботою відбувається на практичних заняттях, за 12-бальною системою оцінювання.

Організація та оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до «Положення про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка» від 25.08.2020 р.
<https://drive.google.com/file/d/1Dzh4W6JnffoEkRh30ks795Q2yKBHFqjb/view>.

Самостійна робота передбачає опрацювання матеріалу лекційних занять, попередню підготовку до практичних занять; виконання завдань і вправ в позааудиторний час; самостійне вивчення окремих теоретичних питань курсу; підготовку до написання модульної контрольної роботи; відвідування консультацій (згідно з графіком консультацій кафедри); підготовка до складання екзамену.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач на практичних заняттях. Оцінка за самостійну роботу є складовою загальної оцінки, що виставляється здобувачеві за поточний контроль.

Модульна контрольна робота

Вивчення змістового модуля завершується написанням модульної контрольної роботи.

Мета її написання – виявити знання і вміння з дисципліни, рівень професійного мислення майбутніх спеціалістів, сформованість у них професійно-ціннісних орієнтацій, індивідуальний педагогічний стиль, творчість і самостійність у виконанні.

Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі.

Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів. Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи,

а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи:

Рівні навчальних досягнень	Характеристика знань і умінь здобувача
високий рівень	Здобувач вищої освіти у відповідях на варіант МКР демонструє глибокі знання з освітнього компоненту, повною мірою володіє матеріалом, що дозволяє виявляти розуміння змісту предмету, його основних положень, категоріального апарату тощо, може обґрунтовувати свої судження, аргументуючи правильну відповідь, наводити необхідні приклади, логічно та послідовно формулює текст відповідей на поставлені завдання. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
достатній рівень	Результати відповідей здобувача вищої освіти на варіант МКР відповідають тим самим вимогам, що й для високого рівня, але при цьому здобувач допускає певні неточності та незначні помилки. Здобувач володіє матеріалом, правильно відповідаючи на поставлені завдання, логічно формулює відповіді, намагаючись аргументувати їх. Здобувач уміє наводити власні приклади на підтвердження своїх думок. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
середній рівень	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР дозволяють виявити знання і розуміння основних положень предмета, певне володіння категоріальним апаратом, проте характеризуються фрагментарністю, відсутністю повноти та аргументованості. Здобувач допускає помилки при відповідях на питання МКР, не вміє достатньо обґрунтувати свої судження і наводити приклади; викладає матеріал непослідовно. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
початковий рівень	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР не виявили знань та розуміння основних положень предмета, що спричинило значну кількість помилок або, взагалі, повну/часткову відсутність відповідей. Здобувач не вміє логічно побудувати відповідь, обґрунтовувати свої судження, плутається у розумінні категоріального апарату тощо. Під час підготовки до відповіді (або в процесі відповіді) наявні ознаки академічної недоброчесності.

Залік

Залік виставляється по завершенню 1 змістового модуля.

Якщо здобувач вищої освіти не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях; не виконав або виконав МКР менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Здобувачі вищої освіти, які не мають академічної заборгованості за результатами поточного контролю не отримують залік. Вони зобов'язані ліквідувати її в терміни, визначені графіком навчального процесу.

Рейтингова оцінка за 1 змістовий модуль

Рейтингова оцінка за перший змістовий модуль – сумарна підсумкова оцінка за багатобальною шкалою рівня засвоєння здобувачем вищої освіти змістового модуля упродовж його вивчення.

Оцінювання навчальних досягнень з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до таблиці відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти:

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення	Рекомендовані системою ECTS статистичні значення (у %)	Національна залікова оцінка
90-100	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)	10	зараховано
82-89	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	25	
75-81	C	Добре (загалом правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	30	
67-74	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	25	
60-66	E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	10	
35-59	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)		не зараховано
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)		

Перескладання рейтингових оцінок (від 60 і більше балів) з метою їх підвищення дозволяється лише у виняткових випадках за погодженням з деканом факультету та з дозволу ректора університету.

Екзамен

Екзамен складається по завершенні 2 змістового модуля (4 семестр)

Якщо здобувач вищої освіти не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях; не виконав або виконав МКР менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Здобувачі вищої освіти, які не мають академічної заборгованості за результатами поточного контролю допускаються до екзамену.

Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, зобов'язані ліквідувати її в терміни, визначені графіком навчального процесу.

Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами підсумкового контролю у формі екзамену, зобов'язані ліквідувати її в терміни, визначені графіком ліквідації академічної заборгованості.

Критерії оцінювання екзаменаційної роботи:

Рівні навчальних досягнень	Характеристика знань і умінь здобувача
високий рівень 36-40 балів	Здобувач виявляє глибокі фундаментальні знання теорії, повно викладає вивчений матеріал, виявляє розуміння предмета висловлювання, формулює своє бачення проблеми, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтувати

	свої судження, наводити необхідні приклади, викладає матеріал логічно, послідовно. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
достатній рівень 30-35 балів	Якщо відповідь здобувача відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але він допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу. Здобувач уміє наводити власні приклади на підтвердження своїх думок. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
середній рівень 24-29 балів	Якщо здобувач виявляє знання і розуміння основних положень дисципліни, але викладає матеріал неповно і допускає неточності у визначенні понять; не вміє досить глибоко і доказово обґрунтовувати свої судження і наводити приклади; викладає матеріал непослідовно. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
початковий рівень 0-23 балів	Якщо здобувач виявляє незнання окремих частини вивченого матеріалу, вибірково не володіє методичним апаратом, допускає помилки у формулюванні понять, які спотворюють їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал. Здобувач неспроможний виконати стандартні завдання навіть після спрямувальних питань викладача. Під час підготовки до відповіді (або в процесі відповіді) наявні ознаки академічної недоброчесності.

Рейтингова оцінка за другий змістовий модуль

Рейтингова оцінка за другий змістовий модуль – сумарна підсумкова оцінка за багатобальною шкалою рівня засвоєння здобувачем вищої освіти змістового модуля упродовж його вивчення.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється відповідно до таблиці відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти:

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення	Рекомендовані системою ECTS статистичні значення (у %)	Національна залікова оцінка
90-100	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)	10	відмінно
82-89	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	25	добре
75-81	C	Добре (загалом правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	30	
67-74	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	25	задовільно
60-66	E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	10	
35-59	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)		незадовільно
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)		

Перескладання рейтингових оцінок (від 60 і більше балів) з метою їх підвищення дозволяється лише у виняткових випадках за погодженням з деканом факультету та з дозволу ректора університету.

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна: Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення, однак можливе використання технічних засобів для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор). Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE. Можливе використання застосунків для проведення відеоконференцій.

12. Рекомендована література:

Основна:

1. Історія України : навч. посіб. 3-тє вид. Київ : Каравела, 2004. 408 с.
2. Історія України : посіб. Київ : Академія, 2002. 480 с.
3. Історія України. Документи. Матеріали : посіб. Київ : Академія, 2002. 448 с.
4. Історія України : підручник для студ. вищ. навч. закл. 4-є вид. Львів : Світ, 2003. 520 с.
5. Історія України : Нове бачення : У 2 т. Т.1. Київ : Україна, 1995. 350 с.
6. Історія українського козацтва : нариси у 2 т. Т. 1. Київ : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2006. 800 с.
7. Історія українського селянства : нариси в 2-х томах. Т.2. Київ : Наукова думка, 2006. 652 с.
8. **Бойко О. Д.** Історія України : навч. посіб. 3-є вид., випр., доп. Київ : Академвидав, 2010. 688 с.
9. **Борисенко В. Й.** Курс української історії з найдавніших часів до ХХ століття : навч. посіб. Київ : Либідь, 1998. 616 с.
10. **Гайдай Л. І.** Історія України в особах термінів, назвах, поняттях (від найдавніших часів до Хмельниччини) : навч. посіб.-коментар. Луцьк : Вежа, 2000. 435 с.
11. **Гуржій О., Чухліб Т.** 100 великих постатей і подій козацької України. НАН України. Інститут історії України. Київ : Арій, 2008. 464 с.
12. **Грушевський М. С.** Історія України-Руси : В 11 т., 12 кн. / [Редкол.: П. С. Сохань (голова) та ін.]. Київ : Наукова думка, 1997-1998. Т. 8-11.
13. **Дещинський І. Є.** Історія України та її державності : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і доп. Львів : "Бескид Біт", 2005. 368 с.
14. Довідник з історії України (А - Я) : посібник для серед. загальноосвіт. навч. закл. / Інститут історичних досліджень Львівського національного ун-ту ім. Івана Франка ; упоряд. І. З. Підкова ; заг. ред. І. З. Підкова, Р. М. Шуста. 2. вид., доопрац. і доп. Київ : Генеза, 2002. 1135 с.
15. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. Київ : Вища школа, 2002. 430 с.
16. **Зайцев Ю.** Історія України. 3-тє, перероб. і доп. Львів : Світ, 2002. 488 с.
17. **Зашкільняк Л., Крикун М.** Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. 752 с.
18. Зовнішня політика України : навчальний посібник / Кучик О. С., Заяць О. А. Київ : Знання, 2010. 572 с
19. **Король В. Ю.** Історія України : навч. посіб. 2-ге вид., доповн. Київ : Академія, 2008. 496 с.
20. **Лазарович М. В.** Історія України : навч. посіб. 2-ге вид., випр. і допов. Київ : Знання, 2011. 685 с.
21. **Литвин В.** Історія України. В 3-х т. Т.1. З найдавніших часів до кінця ХVІІІ ст. Київ : Видавничий дім "Альтернатива", 2003. 864 с.

22. Нариси з історії дипломатії України / О. І. Галенко, Є. Є. Комарніцький, М. В. Кірсенко та ін. / [під ред. В. А. Смолій]. Київ : Видавничий дім «Альтернативи», 2001. 736 с.
23. **Плохій С.** Брама Європи. Пер. з англ. Романа Клочка. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 496 с
24. **Полонська-Василенко Н.** Історія України. У 2-х т. Т.1. До середини XVII століття. 4-е вид. Київ : Либідь, 2002. 672 с.
25. **Полонська-Василенко Н.** Історія України. У 2-х т. Т.2. Від середини XVII століття до 1923 року. Київ : Либідь, 2002. 608 с.
26. **Сас П. М.** Історія України. XVI-XVIII століття : навчальний посібник. Львів : Дивосвіт, 2001. 291с.
27. **Смолій В., Степанков В., Горобець В., Чухліб Т.** Дипломатія на межі світу: міжнародні відносини та зовнішня політика Української держави (XVII ст. - 1750-ті рр.) : посіб. для університетів. Київ : АМЕРНОТЕР, 2016. 320 с
28. **Яворницький Д. І.** Історія запорозьких козаків: У 3 т. Київ : Наукова думка, 1990.
29. **Яковенко Н.** Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Вид. 4-те. Київ : Критика, 2009. 584 с.

Джерела:

1. **Величко С. В.** Літопис / [пер. з книжної української мови, вст. стаття, комент. В. О. Шевчука; Відп. ред. О. В. Мишанич]. Київ : Дніпро, 1991. Т. 1. 371 с.
2. **Величко С. В.** Літопис / [пер. з книжної української мови, комент. В. О. Шевчука; Відп. ред. О. В. Мишанич]. Київ : Дніпро, 1991. Т. 2. 642 с..
3. Воссоединение Украины с Россией: Док. и материалы: В 3 т. / [АН СССР. Институт истории; АН УССР. Институт истории; редкол. : П. П. Гудзенко и др.]. Москва : Изд-во АН СССР, 1953. Т. 3: 1651–1654. 546 с.
4. **Герасимчук В.** Матеріали до історії козаччини XVII ст. Львів : Вид-во АН України, 1994. 153 с.
5. Джерела з історії Національно-визвольної війни українського народу 1648–1658 рр. Т. 4: 1655–1658 рр. / [упорядн. о. Ю. Мицик; ред. кол.: В. А. Брехуненко, Д. В. Бурім, О. О. Маврін, Г. К. Швидько. НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Інститут історії України; Канадський інститут українських студій (Едмонтон)]. Київ : Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, 2015. 540 с
6. Документи Богдана Хмельницького / [упор. І. Крип'якевич, І. Бутич]. Київ : Вид.-во АН УРСР, 1961. 740 с.
7. Документы об освободительной войне украинского народа. 1648–1654 гг. / [АН УССР. Ин-т истории; Архивное упр. при Совете Министров УССР; Редкол.: П. П. Гудзенко и др.]. Київ : Наук. думка, 1965. 827 с.
8. Літопис гадяцького полковника Григорія Грабянки / [пер. із староукр. Р. Г. Іванченка] Київ : Т-во «Знання» України, 1992, 192 с.
9. Літопис Самовидця / [підг. вид. Я. І. Дзира]. Київ : Наук. думка, 1971. 208 с.
10. Листи Івана Мазепи 1687–1691 / Відп. ред. В. Смолій; Упорядн. та авт. передм. В. Станіславський. Т. 1. Київ : Інститут історії України НАН України, 2002. 480 с.
11. **Мицик Ю.** Джерела з історії Національно-визвольної війни українського народу 1648–1658 рр. Т. 4: (1655–1658). Київ : Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України; Ін-т історії України НАН України; Канадський ін-т укр. студій, 2015. 540 с
12. Реєстр Війська Запорозького 1649 р. Київ : Наукова думка, 1995. 592 с.
13. **Софонович Феодосій.** Хроніка з літописців стародавніх / [АН України, Археограф. коміс., Ін-т укр. археографії, Ін-т історії України. Підг. тексту до друку, передм., комент. Ю. А. Мицика, В. М. Кравченка]. Київ : Наук. думка, 1992. 336 с.
14. Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657–1687) / Універсали українських гетьманів. Матеріали до українського дипломатарію.

- Серія 1. / [упорядники І. Бутич, В. Ринсевич, І. Тесленко]. Київ – Львів : НТШ, 2004. 1086 с.
15. Універсали Богдана Хмельницького. 1648-1657 / НАН України, Ін-т історії України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського; упоряд.: І. Крип'якевич, І. Бутич. Київ : Альтернативи, 1998. 381 с.
16. Універсали Івана Мазепи 1687 – 1700. Київ – Львів : НТШ, 2002. 757 с.

Додаткова:

1. **Бачинська О.А., Чухліб Т.В., Щербак В.О.** Українське козацтво. Київ : Кристал Бук, 2015. 400 с.
2. **Бондарчук Я.** Некоронований король Русі – князь Василь Костянтин Острозький. Світогляд. 2008. № 1. С. 4–9.
3. **Брехуненко В.** Війни Українських козаків з Росією до часів Богдана Хмельницького. Київ, 2007. 64 с.
4. Василенко Г.А. Хотинська війна. – К., 1960.
5. **Вітер І. І.** Розвиток продуктивних сил європейських країн в період переродження феодального господарства у ринкове (наприкінці XV – на початку XVI століття). *Наукові записки КУТЕП. Вип. 23, 2016. Серія: «Філософські науки».* С. 309-324.
6. **Ворончук О. І.** Острозький Василь-Костянтин Костянтинович. Енциклопедія історії України : в 10 т. / НАН України ; редкол.: В. А. Смолій, Г. В. Боряк, В. Ф. Верстюк [та ін.]. Київ : Наукова думка, 2010. Т. 7 : Мл–О. С. 690–691.
7. **Гошко Т.** Нариси з історії магдебурзького права в Україні (XVI – початок XVII ст.). Львів: Афіша, 2002. 255 с.
8. **Гуржій О. І., Корнієнко В. В.** Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний. Київ : Україна, 2004. 192 с.
9. **Гуржій О.І., Чухліб Т.В.** Гетьманська Україна. Київ : Альтернативи, 1999. 304 с.
10. **Заяць А. Є.** Міста Волині у XVI – першій половині XVII ст.: джерела поповнення міського населення. *Укр. іст. журнал.* 2016. №1. С. 50-59.
11. Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI-XVIII ст. Київ : Наукова думка, 1966. 249 с.
12. **Кентржинський Б.** Мазепа. Київ : Темпора, 2013. 496 с.
13. **Кобилецький М.** Магдебурзьке право в Україні (XIV – перша половина XIX ст.): Історико-правове дослідження. Львів : ПАІС, 2008. 406 с.
14. Костянтин-Василь Острозький (1527–1608 рр.). Сто великих українців / Н. В. Астапенко, О. К. Барашкова, А. В. Дарибогова [та ін.]. Київ : Арії, 2011. С. 66–70.
15. **Крикун М.** Земські уряди на українських землях у XV-XVIII ст. // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Т. 228: Праці Історично-філософської секції. Львів, 1994. С. 65-122.
16. Крупницький Б. Гетьман Мазепа та його доба / Б.Крупницький. – К., 2001.
17. **Леп'явко С.** Козацькі війни кінця XVI ст. в Україні. Чернівці : Сіверянська думка, 1996. 287 с.
18. **Мицик Ю.** Іван Мазепа. Київ, 2007. 72 с.
19. **Наливайко Д.** Очима Заходу : Рецепція України в Західній Європі XI – XVIII ст. Київ : Основи, 1998. 578 с.
20. **Оглоблин О.** Гетьман Іван Мазепа та його доба. 2-е доп. вид. Нью-Йорк-Київ-Львів-Париж-Торонто, 2001. 464 с
21. **Плохий С.** Папство и Украина. Политика римской курии на украинских землях в XVI-XVII вв. Київ : Вища школа, 1989. 223 с.
22. **Плохий С.** Наливайкова віра : Козаки та релігія в ранньомодерній Україні / Перекл. з англ. Київ : Критика, 2005. 496 с.

23. **Сас П. М.** Політична культура українського суспільства (кінець XVI – перша половина XVII ст.) : Навч. посібник. Київ : Либідь, 1998. 296 с.
24. **Саух П. Ю.** Князь Василь-Костянтин Острозький. Рівне : Волинські обереги, 2002. 244 с.
25. **Смолій В. А., Степанков В. С.** Богдан Хмельницький (Соціально-політичний портрет). 2-ге вид. доп., перероб. Київ : Либідь, 1995. 624 с
26. **Смолій В. А., Степанков В. С.** Українська національна революція XVII ст. (1648 – 1676 рр.). / Україна крізь віки. Т.7. Київ : Видавничий Дім Альтернативи, 1999. 351 с.
27. **Смолій В., Степанков В.** Українська національна революція XVII ст. (1648 - 1676 рр.) / НАН України. Інститут історії України. Київ : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2009. 447 с.
28. **Смолій В., Степанков В.** Український політичний проект XVII ст.: становлення національного інституту влади. Київ: Інститут історії України НАН України, 2014. 194 с.
29. **Смолій В.А., Степанков В.С.** У пошуках нової концепції історії Визвольної війни українського народу XVII ст. Київ, 1992.
30. **Щербак В.** Козацтво XVI – першої половини XVII ст. як потенційний чинник українського державотворення. *Terra cossacorum: студії з давньої і нової історії України*. Київ, 2007. С.31-47.
31. **Щербак В.** Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV – середина XVII ст. Київ : КМ Academia, 2000. 300 с.
32. **Яковенко Н.** Дзеркала ідентичності. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI - початку XVIII століття. Київ : Laugus, 2012. 471 с.
33. **Яковенко Н.** Здобутки і втрати Люблінської унії. *Київська старовина*. 1993. № 3.
34. **Яковенко Н.** Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – XVII ст. Київ : Критика, 2002. 416 с.
35. **Яковенко Н.** Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). Київ, 1994.

Рекомендовані джерела інформації:

1. Інститут Україніки. Міжнародна громадська організація. URL : <http://ukrainica.org.ua/ukr>
2. Науково-дослідний інститут українознавства Міністерства освіти і науки України . URL : www.rius.kiev.ua
3. Національний науково-дослідний інститут українознавства. URL : <http://www.libok.net>
4. Офіційний веб-сайт Інституту історії НАН України. URL www.history.org.ua
5. Центр українознавства. URL: <http://uaznavstvo.univ.kiev.ua>
6. Національна бібліотека України імені В. Вернадського. URL : www.nbuv.gov.ua
7. Національна парламентська бібліотека України. URL : www.nplu.kiev.ua
8. Україна – історія держави. URL до журн. : <http://kampot.org.ua/history/default.shtml>
9. Українська Спілка. URL: <http://www.uaweb.org>
10. Науково-просвітницький центр "Українознавство" товариства "Знання" України URL : www.znannya.org.ua/center/ukr.htm
11. Журнал "Українознавство" НДІ українознавства МОН України. URL до журн. : www.ualogos.kiev.ua
12. Проект електронної бібліотеки давньої української літератури. Українські літописи, хроніки, житія, апокрифи, граматики, лексикони, історично-мемуарна проза, перекладні та поетичні твори, "Слово о полку Ігоревім" тощо. URL: www.litopys.org.ua
13. Науково-дослідний інститут українознавства Міністерства освіти і науки України. URL : www.rius.kiev.ua
14. Освітньо-інформаційний ресурс "Український центр". URL : www.ukrcenter.com
15. Електронна бібліотека української літератури. URL : www.utoronto.ca/elul/Main-Ukr.html

